

Diferència en la mirada

ESTEVE PLANTADA

NARRATIVA

Imma Monsó, *Hi són però no els veus*. EDICIONS 62. Barcelona, 2003.

El senyor Okano ha fet construir a l'escola que dirigeix un jardí de l'amplada exacta de la Rambla i de longitud idèntica a l'amplada de la Sagrada Família. Un petit detall com aquest, més aviat gran si en tenim en compte la magnitud, és una targeta de presentació precisa de la manera de fer d'aquests desconeguts immigrants que tenim tan a prop. Es tracta de la colònia japonesa que viu a Catalunya.

Deixant de banda l'anècdota de la seva concepció d'una obra, entesa com a còpia, en el nou llibre d'Imma Monsó (1959), *Hi són però no els veus*, ens trobem amb detalls molt reveladors de la manera d'entendre el món i de comportar-se dels japonesos. Els que vénen a treballar a Catalunya viuen en un cert aïllament i es mantenen a l'ombra, una ombra que, al capdavant, esdevé el seu *modus operandi*. Gent discreta, treballadora, complidora, amb honor, amants de la perfecció, amb el costum de llegir entre línies, sotmesos a una voluntat

ria jerarquia. Gent que no mira mai als ulls.

Monsó va dir en una ocasió: "Explicar-se la pròpia vida amb certa distància irònica té un valor terapèutic". Sens dubte, aquesta és una premissa que ha conreat amb molt d'èxit en les seves novel·les anteriors, i que ara reprèn també per provar d'entendre i de fer-nos entendre alguna cosa sobre la conducta dels japonesos. Una cultura que resta silenciosa ben a prop nostre, i que ara viu moments d'auge entre els sectors més *cool* de la societat. Però malgrat aquest reconeixement i aquesta moda, els japonesos són uns desconeguts.

El llibre es nodreix de diferents fonts. Una, que n'és l'estímul germinal, és l'escriptora belga Amélie Nothomb, i més en concret el seu llibre *Estupor i tremolors*. Nothomb visqué a Kobe, i de les seves experiències en fa novel·les que deixen en evidència el xoc entre la cultura oriental i l'occidental, accentuat en el fet que la cultura japonesa és una cultura que manté tradicions mil·lenàries i que es basa en un esperit molt conservador. Monsó, tota encuriosida, decideix comprovar si els veïns que té al costat de casa són tal com l'escriptora belga els descriu. Per a l'execució d'aquest petit reportatge novel·lat també treu informació

IMMA MONSÓ HA ESCRIT UNA NOVEL·LA SOBRE ELS JAPONESOS QUE VIUEN A CATALUNYA

del ministeri d'Afers Estrangers, i també fa un parell d'entrevistes a japonesos establerts a Catalunya.

SOBRE LA INCOMUNICACIÓ

Aquest és un llibre de lectura agradabilíssima, distret i de ràpid païment. Un llibre que fa un altre pas de rosca en un dels aspectes més destacats de la narrativa de l'autora: la comunicació, el xoc i el conflicte entre persones. A *Tot un caràcter* tractava amb humor els grans conflictes humans i enfrontava una mare amb la seva filla. A *Millor que no m'ho expliquis* burxava en la nafra de les relacions de parella, d'amistat, de família. Fins i tot ara sembla que aquell llibre de contes presagiava el que vindria temps després amb els japonesos, ja que a *Millor que no m'ho expliquis* quedava palesa la dificultat, quina paradoxa, per arribar a una

comprensió plena mitjançant la comunicació oral. Tot això per arribar a un document com *Hi són però no els veus*, en què el fet de ser escrit a mode d'investigació personal fa que el fet de la comunicació entre els homes sigui creïble.

Una de les intencions de l'autora, com ella mateixa confessa, és provar de desmuntar els tòpics i descobrir els matisos de la cultura nipona. El llibre explora les diferències entre ells i nosaltres, diferències de vegades abismals, sobretot en el sentit de l'humor, o en el fet de no dir mai t'estimo, o en no fer abraçades. Ens queda ben clar que ells tenen més esperit de sacrifici, en oposició a la cultura que estem acceptant com a nostra i que és una importació provinent d'Amèrica. Però sabem del cert que nosaltres som més creatius i intuïtius, i ells metòdics i sistemàtics.

Un cop llegit el llibre, la veritat és que, si fos per la impressió que se'n desprèn, qui escriu això us assegura que no li han quedat gaires ganes de fer una família al Japó, i encara menys de treballar en una empresa japonesa. Realment, l'alletat final a favor de la diferència és lloable i ple de bones intencions. I és que la immigració nipona és una immigració, certament, molt diferent a les que estem acostumats. És de luxe i provisional, cosa que els permet no haver-se d'integrar. És cert que valdria una mica més la pena entendre les diferències entre cultures, però tampoc cal que ens sentim fascinats per una cultura que l'únic que ens aporta, quan s'instal·len a Catalunya per poc temps, són diners i restaurants *fashion*. I si no, que parlin de diferències als gitanos de l'Est, o als nostres cosins del Magrib.

El desè cercle

SUSANNA RAFART

POESIA

Ponç Pons, *Pessoanes*. Premi Alfons el Magnànim de València. EDICIONS BROMERA. Alzira, 2003.

No és fàcil escriure des de la joia, una joia contrita pel coneixement del món i l'amarant dels llibres. És per això que Ponç Pons invoca, en el seu prefaci, el príncep d'Aquitània o el comte de Lautréamont, per validar el seu diàleg de vida amb els morts, un diàleg que esdevé, materialment, un epistolari familiar, en què bascula el tema nuclear de la lectura com l'experiència amb la reivindicació de l'espai que permet executar-lo. El poeta contempla tant el conjunt com el detall del que significa el fèrtil deliri pessoà de comunicar-se amb els heterònims. Sabedor que tots els llocs

amens són fruit del refinament, habita la seva illa particular amb presències exquisides. Una poètica que té miralls físics i intel·lectuals: Irlanda, d'una banda, i Pessoa de l'altra.

L'enveja és un mal ben austerat per Horaci. L'entorn de Ponç és el dels morts, epistolari de l'absència més que mai. El to de les cartes, properes al Machado de *Campos de Castilla*, no és el de la petició ni el requeriment, sinó el de la invitació. Conviden a seguir el poeta portuguès d'una manera intel·ligent. Gràcies a l'apòstrof intern constant, Ponç fa dels seus lectors individualitzats, lectors heterònims també. Una oculta referència a la traïció com a mal social, enforteix el poeta en el neologisme *escriviure*. D'aquí que el llibre vagi de l'admiració a la nota personal: des d'una carta que parla del dolor de la dona, amb referències als fills fins al terreny adobat del cinema. Ponç juga conscientment a fer de Thoreau i de Frost, fent

paret, en un acte que és suspensió de la consciència poètica o redreçament espiritual.

"Viure és més que existir", afirma Ponç. Cada acte de supervivència es transforma en un acte de coneixement cap a la poesia, de manera que l'arbre plantat, el menjar o la consistència del terror són el medi per afermar aquells països inexistents que només interessin a uns pocs: "El paisatge és un manuscrit amb la frase més bella / escapçada", diu Pessoa, però Ponç reivindica amicalment aquestes imperfeccions que justifiquen l'ésser i el seu passar. Per això pacta amb Menorca, amb l'illa gairebé consentida a causa del seu amor i desenamorada a vegades del poeta: "Jo sóc d'una illa, / traïda pels seus fills, / que no té veu". El poema *Sa figuera verda* es pot qualificar de poètica, una poètica que sorgeix de la negació del viatge físic i de l'esforç per emmotllar-se tant en l'entorn com en els anys viscuts, sense

EL POETA PONÇ PONS

negar l'alquímia: "Cal esser demiürgs. / Poesia i poema / no són sempre el mateix". Una alquímia que s'expressa, al llarg de l'obra, sense retòriques, amb un vers que corre lleuger i que, en molts moments, no obvia la crítica a la realitat poètica pròpia. La vida de Pessoa serveix de mirall, en aquest cas, per ob-

servar el panorama català sense concessions.

Ben mirat, *Pessoanes* no és només un llibre d'homenatge. A través del diàleg sostingut, se'n parla de la vanitat humana, de la soledat, del dolor, de la barbàrie, del suïcidi, però també de saber aplicar aquella llum que ens permet sobreviure en el medi hostil i particular de cadascú. Un dels poemes que amb més relleu despunten en el llibre és *Un tal Walser*. Ponç ens explica que els poemes morts són viatgers rars que segueixen caminant, cercant. Com únics i extraordinaris pastors d'una novel·la de Saramago, o d'un poema d'Alberto Caiero, els poemes conreen el camp que Ponç ha comprat per fer fèrtil la vida. El tancament prové de la mateixa modestia amb què treballa el seu autor: monjo laic que tanca el llibre quan cau el dia, ha escrit perquè ha estimat mostrant-nos com la maduresa és escandir els fervors literaris de la joventut entre les llimones reals de Goethe.